

Набавна политика библиотека и спровођење откупа публикација за библиотеке Министарства културе и информисања Републике Србије

(Градска библиотека Панчево, 7. септембар 2015)

После поздравне речи Дејана Боснића, директора Градске библиотеке Панчево, скупу су се, као позвани говорници, обратили Зоран Хамовић, директор Издавачког предузећа Clío и председник Удружења професионалних издавача Србије (УПИС), Драган Пурешић, координатор пројекта откупа у Народној библиотеци Србије, Милан Влајчић, председник Комисије за откуп књига за библиотеке, Соња Бокун Ћинић, директорка Библиотеке шабачке и Гојко Божовић, директор издавачке куће Архипелаг.

Зоран Хамовић је у поздравној речи истакао да не би требало да буде сукобљених ставова, већ да скуп треба да потврди заједничку оријентацију библиотекара и издавача. Сматра да је кључно питање које чека наш одговор – која је наша мисија и шта је јавни интерес када је у питању откуп публикација за библиотеке Министарства културе и информисања Републике Србије. Позивајући на заједничку савест, оценио је да је у избор који је послат библиотекама широм Србије Комисија уврстила књиге иза чије вредности не можемо и не смемо да стојимо. Поставио је питања: којој институцији припадамо и које вредности заступамо, у шта инвестирамо и шта ћемо тиме добити, шта се плаћа из буџета. Држава нема права да инвестира у не-вредности, истакао је. Говорио је о инфериорној заједници и о потреби да се инвестира у оно што ће ојачати њен идентитет и имиџ, као и о потреби да се избрине њени ставови.

Претходно поздравивши скуп у име управника Народне библиотеке Србије Ласла Блашковића,

Драган Пурешић је, у оквиру теме „Откуп – функције и важност откупа за библиотеке Србије“ истакао троструку улогу НБС у откупу: она учествује као библиотека, као издавач и као координатор откупа, тј. сервис Министарства културе и информисања Републике Србије. Задаци НБС-а су прикупљање документације од издавача, унос података у базу, провера правовремености, припрема материјала за рад Комисије. Подсетио је да је селекција публикација двостепена (први избор прави Комисија коју чини седам чланова, па се њен избор шаље јавним библиотекама у Србији које врше избор за своје потребе). Овај принцип примењује се десетак година. Пре тога постојала су два модела:

1. Библиотекама се достављао списак целокупне продукције, па би оне саме и без посредника (Комисије) вршиле избор;
2. Сама Комисија је вршила избор публикација које су издавачке куће достављале библиотекама.

По мишљењу Пурешића, овај систем мири претходна два и најмање је лош јер пружа уравнотежен и демократичан избор. Функција Народне библиотеке Србије завршава се када јој библиотеке врате спискове са својим избором публикација, а она пошаље обавештење издавачима, као и када на својој веб страници објави извештаје о откупу за одређену годину.¹

Милан Влајчић: „Драго ми је да сам се нашао у овом бираном друштву, да објасним како

¹ Народна библиотека Србије, „Откуп књига 2015“, <https://www.nb.rs/pages/article.php?id=27651> (преузето 10. 9. 2015).

је изгледао овогодишњи откуп књига за јавне библиотеке, по препоруци републичке Комисије при Министарству културе. Ово је заправо први пут да неко од седмочлане Комисије добије прилику да, три месеца пошто смо завршили наш део посла, каже како се радило и шта мислимо о овом делу сложеног система откупа.

Пуне 54 године радим у културном новинарству ове средине, али ме стид обузме кад видим колико су се медији срозали, морално, професионално, па и материјално. А ово завршно је изгледа корен срозавања. Најважнији листови и медији (од *Полиџике* до РТС-а) никад нису објавили елементарне податке о томе колико књига се нашло пред Комисијом, колико је понуђено библиотекама и шта је коначно откупљено.

Са становишта медија требало је да буде важно да се објави да је средином лета 175.037 нових књига нашло пут ка 178 јавних библиотека. Огромна већина библиотека нема других начина да обнови свој фонд књига јер су локалне заједнице у великим економским невољама; оно што већина библиотека добија из буџета једва покрива рачуне за воду, струју и грејање. То је трагична ситуација.

Али пуних 30 дана након завршеног откупа, први рафал је испалио један озлоглашени таблоид: објавио је фотос Маријане Матеус и чуђење да је њена књига понуђена за откуп. Јавила ми се телефоном нека новинарка овог тзв. листа и питала како је то могуће. Морао сам да јој објасним да таква књига не постоји, на листи предлога је мемоарска књига чувеног фудбалера и тренера Лотара Матеуса. Онда ме је питала за књиге Алекса Фергусона и Матеје Кежмана. Рекао сам јој да су то одличне књиге, ми смо фудбалска нација и добро би било да на правим примерима видимо како се гради сјајна спортска каријера.

Узгред, објављено је да је на листи предлога књига лото-девојке Сузане Манчић. Рекао сам да сам изненађен и да нам је у брзини промакла грешка. Отишао сам у књижару, купио књигу (изд. Вулкан), то је чисти треш, али у њој нема ништа непристојно, она говори о љубави као личном избору, о важности породице и слично. Ова књига је по избору библиотекара, њиховом вољом, откупљена у 112 примерака. Што у укупном збиру износи само 0,3 одсто укупног откупа. Следећа два месеца то је постала основна тема о откупу, као да смо књигу ставили у обавезну лектуру, као да смо подметнули паклену машину.

Ми живимо у једном разореном друштву, пукле су све мембране и грађански обзири. *Полиџика* као лист најстарији на Балкану није ни слово објавила о начину и резултатима избора, али је на готово целој страници свог суботњег културног додатка објавила текст једног писца који је хтео да буде духовит, па је у крупном поднаслову објављено шаљиво питање да ли би председник Комисије понео на плажу књиге С. М. Фергусона, Кежмана. Наравно да не бих, као ни књигу тог писца (Срђан Рељин), али зар се на то свело процењивање о значају откупа?!

А Комисија, не само ове године, ради у партизанском стилу (јурњава да се у року од 7 радних сесија пробере прва понуда библиотекара). Разлог је јасан: ваља што брже обавити откуп да републички органи не би у међувремену појели понуђени износ за откуп.

Било би господски, али и неодговорно одбити учешће у оваквим условима. Пре три године, кад ме је министар Иван Тасовац замолио да прихватим рад у овој Комисији, најпре сам одбио, објашњавајући да мандат од четири године није у складу са мојим годинама. Он је то одбио, рачунајући да се шалим.

Био сам претходно председник исте ове Комисије 2006. године, и од тада непрекидно слушам приговоре како је двостепени избор књига (коначни избор праве библиотекари) погрешан, јер многи сматрају, чак и мој цењени пријатељ и изврстан издавач Бранко Кукић, да би комисија морала да сама изабере књиге, лишавајући библиотекарне права да и они кажу своје.

Тај просвећени апсолутизам је увредљив за библиотечки састав који тренутно води планску политику својих установа. Не знам која би комисија имала храбрости, грађанске и моралне, да пробере књиге унутар предвиђеног буџета. То би био апсолутизам без преседана. И било би немогуће тако нешто спровести: тек би онда део издавача огорчено кренуо са причама о лобирању и приватизацији једног укуса. Обашка што би то било немогуће спровести. Зашто, рецимо, врањанској библиотеци наметати књиге које можда већ има из неког претходног издања, зашто неким библиотекама у мањим местима наметати теоријска дела за која оне немају радознале читаоце.

Указаћу да је ове године Комисија остала без прошлогодишњег председника, угледне професорке Филолошког факултета у Београду (она и

још једна чланица Комисије су из протеста дале оставку, будући да су због учешћа у раду Комисије завршиле на суду и губиле нерве доказујући да нису биле у 'сукобу интереса'). Тако смо изненада добили два нова члана. У седмочланом саставу било је шест доктора, професора и научника, а на половини рада сам ја био почаствован да водим Комисију и правдам одлуке Комисије пред јавношћу.

Наш задатак је био да за шест дана (сваког по 4 сата дневно, после тога се губи концентрација) прегледамо пријављених 3.560 књига са приложеном документацијом. Морало је да се ради брзо јер, да смо сваком наслову посветили само 10 минута, то би заузело 60 дана непрекидно по 5 сати – немогућа мисија. У таквој брзини и јурњави наравно да је нешто морало да промакне. И више него што је таблоидна медијска јавност могла да претпостави. Било би дивно кад би безазлена књига Сузана Манчић била наша једина грешка (за мене још необјашњива, признајем).

Ми живимо у идеолошки подељеној заједници, на хуманистичким катедрама, у САНУ и у књижевним удружењима јака је клеро-националистичка струја. Десетак књига овог тровачког смера (уздицање четништва, бљувотине о титоистичком једноумљу, релативизовање геноцида и ратних злочина) прошло је уз противљење др Јеше Денегрија и мене. Али, шта да се ради!

У 'Правилнику' су побројани жанрови и категорије књига: белетристика (домаћа и страна), теоријска и референтна књижевност; речници, хрестоматије и енциклопедијски радови; ликовне уметности и медији (графички романи и стрипови); књижевност за децу.

Пошто у 90 одсто наших градова нема добро опремљених књижара, договорили смо се да равномерно покријемо све поменуте области. Уз важну напомену, која је изазвала неке жучне спорове: да се не понашамо при избору елитистички, да у области прозе поштујемо нове жанрове (крими романи, хорор приче, љубавне романи). Једном речи, и у теорији књижевности, од радова Александра Флакера и Станка Ласића, до проучавања кича као што су Алекса Челебоновић, Ђило Дорфлес, Абрахам Мол; такозвана тривијална књижевност добила је своје место, да не помињемо да су читаоци и сами открили нешто чиме су се бавили Ролан Барт и Клајв Џејмс. Неки издавачи су свих ових година негодовали нудећи рестриктивну

поделу на праву и лажну књижевност, што не делује озбиљно. Наравно, кад смо се сусретали са понудом наших издавача, поготово оних који индустријски избацују неколико стотина књига ове врсте годишње на тржиште, гледали смо да лествицу не поставимо превише ниско.

Указујем на притисак еснафа књижевних стваралаца, а у Србији, кад се сабере чланство неколико књижевних удружења, све ђутуре око 3.000 писаца. Сви они упорно пишу и објављују романи, приче и поезију, а због губитка сталне и релевантне књижевне критике, тешко би могли да се помире са чињеницом да је 90 одсто ове домаће производње осредње или безвредно.

Друга начелна примедба давно усвојеном 'Правилнику' (2003. године) јесте: зашто се књиге откупљују без књижарског рабата (значи исплаћује се издавачу 50 одсто цене). Па једноставно зато што у овој врсти откупа губе само књижари (а они се једини не буне).

Гледао сам како се завршио откуп. Од 3.560 понуђених наслова, Комисија је пробрала нешто мање од 2.000, а онда су библиотекарски одабрали 175.037 примерака тих наслова, унутар укупног буџета за овогодишњи откуп (100 милиона динара, прошле године и 20 милиона више).

Кад сам погледао шта су библиотекарски откупили по насловима, ту свако има право да закључује. Таблоиди су повукли причу на рад С. Манчић, њена књига је откупљена у 112 примерака. Изненадило ме је да је опсежна, критичка биографија Џ. Д. Селинџера откупљена са 131 примерком, а Ничеов *Како је говорио Заратустра* – 134 примерка. Ствари нису тако мрачне.

Комисија је на мој предлог, мимо 'Правилника', увела ознаку 'звезда' за посебно значајна издања. То није било обавезујуће. Ипак, мислили смо да ће наша препорука (ипак, подвлачим, необавезујућа) већини библиотекара бити од помоћи.

Не бих имао ништа против јавног отварања расправе о раду Комисије и промени 'Правилника', а то је могло да учини Министарство културе и информисања. Зашто то није учинило, није моје да нагађам. Иначе, о појединим примедбама Комисији да је решавала 'буразерски', да је понудила књиге за плажу, могу да одговорим благим осмехом: *no comment.*²

² Ауторизовано излагање.

Соња Бокун Ђинић је своје излагање заснова на искуству рада у матичној служби и набавци публикација за Библиотеку шабачку и на искуству члана Комисије за откуп 2003. године. Тему „Надзор матичних библиотека и критеријуми набавне политике јавних библиотека: у дијалогу са стварношћу” започела је питањима: шта треба да карактерише добру и пожељну набавку; ко чита, а, ако читање подразумева културу – колико и шта се чита; ко су читаоци, а ко корисници; која је улога библиотеке; ако већ постоје закони, стратегије и тржиште књига, да ли има критеријума и која је стратегија издавача; ако је визија и мисија библиотека борба за публику, како направити баланс између тривијалног укуса и вредности; каква је културна политика државе и градова; који је заједнички интерес; како формирати читалачки укуса деце и младих; да ли има сарадње установа културе, школа...

Неке одговоре могу да понуде „Закон о библиотечко-информационој делатности”³ и „Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности”⁴. Основна одредба свих докумената који се односе на рад библиотека јесте да сви грађани имају право на њихове услуге. С тим у вези, библиотека мора да има 80% публикација које се траже, а 20% да обезбеди међубиблиотечком позајмицом. Према важећим библиотечким стандардима, фонд јавне библиотеке чини: 40% белетристике, 30% стручне књиге, 25% дечје литературе, 5% референсне.

Библиотеке нису изузете из наше стварности, већ су део система, па се одмах поставља питање да ли су оне у могућности да испуне стандарде. Библиотека шабачка, на пример, никада не набави годишње оних 7.000 нових књига, колико су јој прописане.

Претпоставке успешне набавке јесу добро осмишљена набавна политика и стручност библиотекара који се њоме бави (ниво образовања, познавање фонда, личне особине, ауторитет, упућеност, тимски рад, жеља за учењем). Критеријуми набавке су доследност, објективност и рационалност.

³ „Закон о библиотечко-информационој делатности”, *Службени гласник РС* број 52 (2011), <http://www.kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-izoblasti-kulture/-zakon-o-bibliotecko-informacionoj-delatnosti> (преузето 12. 5. 2015).

⁴ „Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности”, *Службени гласник РС* број 39 (2013), <http://www.kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-izoblasti-kulture/> (преузето 10. 9. 2015).

Свакој библиотеци је потребан Акт о набавци, као и комисија која ће да врши избор, а колико је набавка успешна процењује се задовољењем потреба корисника и бројем позајмица набављених публикација.

Соња Бокун Ђинић оценила је, даље, да библиотеке данас карактерише раскорак између теоријског модела и праксе, односно стварности. У њима се углавном ради на традиционални начин, финансијски су занемарене, друштво не брине о њима, запослени су незаинтересовани, избор директора и запошљавање нових кадрова обављају се на разне, често непримерене начине. Надаље, библиотеке нису изузете из „Закон о јавним набавкама”, тј. нема ослобађања за набавку књига. У овом процесу, откуп је позитивни инструмент културне политике, а наш задатак је унапређење овог система.

Да би се сагледало право стање у јавним библиотекама у Србији, матична служба Народне библиотеке Србије могла би да изврши нову анализу њихових фондова. Надзор НБС-а и окружних библиотека обавља се по законски прописаној субординацији и у „Правилнику” је јасно истакнуто шта подразумева. Али, он иде само до стручног пословања и обухвата упоредиве податке, а не бави се тиме како оценити квалитет фонда. Иако прописује колико публикација је библиотека дужна да набави, нигде се не говори о квалитету: шта је купљено, а, још важније, шта није. За овакву врсту надзора били би потребни другачији инструменти. Поставља се питање који су параметри процене успешности фонда, тј. како урадити квалитативну анализу.

Закључујући, Бокун Ђинић истакла је да стварност у којој се налазе и библиотеке није оправдање, али да она не може бити ни занемарена. У вези са тим опет се намеће низ питања: да ли су јавне библиотеке одраз квалитета, с обзиром на то да увек имају нове читаоце, али да ли су они и добри; како се понашамо као јавна библиотека, у којој мери смемо да будемо елитисти, до које мере имамо право да тривијализујемо свој фонд; колика је моћ медија и онога што они пласирају; која је улога књижевне критике; ко обавезује издаваче на било шта и који су њихови интереси. Библиотеке морају да ускладе квалитет и квантитет, а критеријум им је будући читалац, тј. оно што купују за њега.

Набавка у библиотекама и издавачке политике морале би да буду усмерене и на просечног

конзумента и на читаоца високо профилисаног укуса. Књигу треба купити што пре и дати је на коришћење. „Закон о јавним набавкама“ игнорише библиотеке и успорава њихову ефикасност и агилност.

Свакако, финансије су увек велико питање. Библиотека шабачка, на пример, набавља око 5.000 књига годишње, има буџет од 3.500.000,00 динара за целокупну делатност, једини неселективни фонд кој је завичајни, а поклоне не прима. Библиотеке које више купују него што примају поклоне у већој мери испуњавају своју мисију.

Закључила је да је императив сачувати установу по сваку цену, одржати културни ниво и не одустајати од вредности да се не бисмо повиновали не-вредностима. Култура у данашње време очигледно не иде са читањем. У библиотеке долазе и људи који гледају ријалити програме, па и они налазе књиге у фондовима, али ми смо само део система...

Гојко Божовић говорио је на тему „Откуп књига као инструмент културне политике“. Откуп би требало да буде „гарант просвећене државе“, а садашњу ситуацију у којој је откуп инструмент набавне политике библиотека оценио је као погубну. Читаоци данас имају највећи проблем, њима нико не говори које су књиге какве, сви су заборавили садржаје јер су окружени бројевима. У медијима се појављују извештаји библиотека који се своде на статистику, али би требало анализирати те податке јер је питање шта читалац има као понуду.

Издавачи су одговорни за књиге које објављују. Али и они су на тржишту које прима различите садржаје. Неке вредности ипак морају бити изнад нас. Одлучивање се не сме препустити корисницима. Зато би статус библиотека требало да буде као и статус школа – култура и образовање нуде хоризонт вредности на које корисници морају да се навикну.

Констатовао је да су проблеми са откупом и кратки рокови, што није добар оквир – требало би дати више времена и Комисији и библиотекама; књиге стижу у библиотеке са закашњењем, а постоји и велико засићење јер се објављује превише књига.

Божовић се заложио за иновирање или промену модела откупа. У постојећем моделу ниједна институција није преузела одговорност за карактер и квалитет избора, па нема начина да се дефинише где је кључ проблема. Иза откупа нико не стоји,

а требало би нагласити која институција има завршну реч. Решење види у оснивању нове Комисије и проширењу њених ингеренција. Она би требало да има већи број чланова, више времена и да има кључну улогу у одлучивању о томе које књиге би требало да иду библиотекама.

Божовић износи став да библиотеке могу да буду аутономне када купују књиге новцем од чланарине. Чак и када купују средствима оснивача имају одговорност да их правдају. Приликом набавке би требало примењивати принципе културне политике, а откуп је њена видљива рука. Он је установљен и одбрањив само са тог поља, а није замишљен да њиме библиотеке попуњавају своје фондове.

Модел културне политике би требало да буде да је откуп гарант просвећене државе, да човек који плаћа порез и члан је библиотеке може да дође до књига које стручно тело процени као вредне. То тело ће имати свој капацитет, али и одговорност.

Божовићу су већи проблем књиге које су уврштене у откуп него оне које нису. Постојећи модел дефаворизује и маргинализује жанрове који су од кључног значаја за културу. На пример, песничке књиге се не откупљују (или до 50 комада), а без њих библиотеке не могу. Библиотеке као јавни сервис нису фан-клубови већ места на којима се промовишу врхунски садржаји из културе. Држава не треба да плаћа читање тривијалних књига, „нека свако плаћа своју забаву“.

Поменуо је есеј Чарлса Симића о укидању јавних библиотека у Америци, где је од пресудне важности била набавна политика: које књиге су куповане, а које су изнајмљиване. Куповала се тривијална књижевност која је и била најчитанија, па су библиотеке затваране јер су постале места забаве.

У закључном делу излагања поновио је да се кроз откуп књига афирмише културна политика и да се залаже за оснивање нове комисије, њену одговорност и много више времена и много мање аутономије библиотека при избору публикација. Поставља се питање да ли се институције културе обликују према трендовима или морају да буду последња брана (у неким местима у нашој земљи библиотеке су једина места културе, али и образовања).

У дискусији која је чинила други део скупа присутнима се, у својству координатора обратила проф. др **Гордана Стокић Симончић**, са Катедре

за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду. По њеним речима, други део овог скупа, односно дискусија, требало би да помогне да дођемо до предлога могућих измена у процесу откупа, али и до иновираних, можда прецизнијих критеријума откупа књига за библиотеке.

„Сви знамо да је набавна политика библиотека једно од суштинских питања за њихов опстанак. Када су у питању јавне библиотеке – оне ће или имати актуелну грађу (нове наслове књига, мултимедијалне документе, дигитализоване збирке), одговарајуће програме и услуге (а то значи и информационо-комуникациону опрему), или се у њих неће долазити. Но питања могу да почну да пљуште већ од онога: шта је то актуелна грађа, да ли су то само нови наслови књига, којих књига... до тога ко су наши читаоци, зашто се криза читања практично не региструје код деце до десете године, зашто дете-читалац не постаје тинејџер-читалац, шта то треба да понудимо да бисмо имали читаоце, а шта да бисмо имали кориснике...?”

Нпр. *Рани јаги, Еј о Гилјамешу, Антијона* су средњошколска лектира и то за први разред и у самом су врху најтраженијих књига у 2014, а на списку је готово искључиво дечја књига. Шта нам то говори о читаоцима, шта о издавачима, а шта о библиотекама? Један од здраворазумских закључака био би и овај: ако јавне библиотеке набављају лектуру за средњошколце, онда није ни чудо што је у току укидање школских библиотека. Други је више питање: а како је могуће да је највише купљених наслова дечје литературе – па ми смо најстарија нација у Европи, са просечном старашћу становништва од 43 године? Како библиотеке *покривају* одрасле кориснике и да ли појединачне библиотеке од укупне суме за набавку заиста највише опредељују за дечју књигу?

Кроз републички и покрајински откуп књига за библиотеке, ми сада располажемо неким експлицитним и имплицитним одговорима, али чињеница да се о откупку разговара, стално и жучно коментарише... говори и о недостацима, незадовољству, покушајима да се цела област другачије уреди. Дакле, од онога да су пре петнаестак година библиотеке сукцесивно куповале књиге и то оснивачу правдале предрачунима и рачунима, до два различита модела откупа на нивоу Републике и Покрајине, пређен је дуг пут, али је остало још прилично простора за оно што треба уредити.

Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства за новембарски број припрема темат о односу библиотека и издавача, што практично обухвата тематику набавне политике и откупа. Редакција је прихватила идеју господина Зорана Хамовића да се и на овај начин, разговором за *мање-више* округлим столом, оснажи тема, а да се, поред неколико наручених текстова, ауторизована излагања са овог скупа, такође, објаве у часопису.

Дискусију можемо започети питањима за библиотекарске који се баве набавком грађе: шта се дешава када у библиотеку стигне списак наслова понуђених за откуп? Постоји ли у библиотекама књига дезидерата, ко и шта у њу уписује? Могуће је почети и са друге стране, Удружење професионалних издавача Србије оштро је критиковало управо завршени откуп и добар део кривице приписало библиотекарима! Које су библиотекарски криви и зашто? Имамо и треће питање или проблем, а то је надзор, тј. контрола начина на који се спроводи откуп, оцена односно анализа откупа...”

Мирко Демић, директор Народне библиотеке „Вук Караџић”, Крагујевац: „Са жаљењем констатујем да на скупу нема представника Министарства културе и информисања, што је знак да се до нашег мишљења не држи, да наша иницијатива, која, узгред, није нова, не схвата озбиљно.

Подсећам вас да је овај модел откупа, када се појавио пре више од десет година, сматран великом победом, пре свега – библиотекара. Сада се у јавности покушава наметнути закључак да су, уз комисију, библиотекарски једини кривци, што не одговара истини. Заборављају се издавачи и паразитички издавачи који слабости оваквог модела навелико настоје да злоупотребе.

Најпре, нико не коментарише да је у укупном износу за овогодишњи откуп одвојена мања сума новца у односу на претходни. Да би то мање било приметно, матичне библиотеке су добиле више него прошле године, али је зато за општинске одређено драстично мање.

Већ годинама истичем добар модел откупа који се спроводи у Републици Хрватској. Њиме се бране права литературе и квалитетни издавачи. Наиме, расписује се конкурс, издавачи конкуришу са својим издањима, формира се комисија која изабере квалитетне рукописе, штампање тих рукописа се од стране државе финансира, уз обавезу

издавача да откупљене рукописе, када се штампају, дистрибуирају свим библиотекама. Дакле, правила игре су јасна.

Поред овде помињане несхватљиве журбе наметнуте и комисији и библиотекарима приликом избора наслова, пренебрегава се, назвао бих га ‘феномен другог издања’, где неки издавачи мењају само насловну страну и СІР, док је све остало старо, прастаро издање, стари превод, итд.

Такође, овај модел намеће запитаност над културном политиком, где се недовољно добро штите домаћи аутори и издавачи. Разним гимнастикама неки страни издавачи су регистровани као домаћи и равноправно са домаћима учествују на откупу.

Не треба заборављати да се оваквим моделом откупа надокнађује немар оснивача, па је он, често, једина прилика да се за библиотеке набаве књиге, те се посеже за алибијем по којем је боље набављати ‘оно што се тражи’ на штету оног што је вредно.

Конечно, залажем се за двостепени модел откупа, уколико упорно одбијамо да применимо хрватска искуства.

Дакле, у првом степену бих дао већа овлашћења комисији (у којој би морао да буде библиотекар) која би изабрала наслове који морају бити део фонда свих јавних библиотека у Србији.

Други степен би представљао пандан овом садашњем, где би библиотекари слободно бирали наслове. Такође, није добро решење да се откуп спроводи средином године за продукцију из претходне.

Ако се и нема новца за откуп, било би добро да библиотекари бар знају који ће наслови бити део откупа, како би до других наслова долазила преко јавних набавки или на друге начине. О односу ова два степена може се дискутовати, а модел из године у годину треба надограђивати и побољшавати.”⁵

Душан Вујичић (Платонеум, Нови Сад) је на почетку свога излагања похвалио предлоге и дискусије. Заложии се за ново решење за откуп публикација: да Министарство културе формира комисију која се састоји од еминентних стручњака која ће најављивати приоритетне области или теме 2-3 године унапред, а издавачи да, у складу са том културном политиком, наменски планирају своје активности и издања.

Сматра да не штитимо национални интерес када је *Пећка њашријаршија* – одлично опремљено научно-популарно дело, откупљено у укупно 84 примерка, а Сузана Манчић у тридесетак примерака више (112).

Због губитка читалачке публике саветовао је мобилизацију библиотека и школа да се више баве децом. Оне би требало да промовишу нови модел коришћења литературе у стицању функционалног знања. На крају је поменуо поразни допис Сајма књига у Београду, у којем се каже да ће критеријум смештаја издавача бити тржишна препознатљивост.

Гордана Стокић Симончић је прокоментарисала како већ деценијама немамо лексикографску нити референсну литературу, те би, у том смислу, у склопу културне политике требало покренути њено објављивање и тиме послати сигнал издавачима да се посвете томе.

Нада Миловановић, библиотекар набавке, Градска библиотека Панчево, изразила је своје задовољство скупом, али је изнела и низ примедба. Библиотекари би требало да буду одговорни за откуп, а не криви за њега. По њеном мишљењу, најбољи модел откупа би био да библиотекари начине избор публикација који се шаље Министарству, а оно плати издавачима. Не слаже се да се наслови одређују унапред, јер долази до ситуације да библиотека добије више примерака него што је потребно, а остане ускраћена за књиге које нема. Сложила се да увек постоје пропусти јер се селекција врши за више него кратко време. Предложила је комисију која ће да ради читаве године, не две недеље. Она би била нека врста стручног саветника који би правио сугерисан списак, шта библиотека „обавезно” треба да има. У планирању набавке веома је важна економичност, често се дешава да се нека књига раније купи, а касније добије и на откупу. Сматра да се културна политика не може одвојити од набавне, из простог разлога што се обе финансирају из буџета. Критеријуми за одређивање шта је тривијализација увек су незгодни и увек ће на њих постојати примедбе. Треба се фокусирати на то шта је потребно да постоји у фонду библиотеке. Често смо и сами у позицији да правимо компромисе да штета не буде већа.

Заложиила се за мало више узајамног поверења, као и за интензивнију сарадњу библиотека и Комисије. Приликом набавке најважније је водити

⁵ Ауторизовано излагање

рачуна о интересним групама и буџету. За библиотекаре је битан тајминг, па би откуп требао да се организује у прва три месеца сваке године да бисмо добили континуирани прилив нових књига. У садашњој Комисији библиотекари немају представнике, са жаљењем је констатовала.

„Надовезујући се на излагање колегинице Соње Бокун која је указала на стандарде набавке у јавним библиотекама, желела сам да истакнем занимљив предлог који је она поменула и дам мали допринос у аргументовању. Сматрам да није толико важно дизати прашину око невредне литературе и књижевности која се може наћи у фондовима јавних библиотека јер ће ње ту увек бити. Важно је да заштитимо позиције за набавку онога што вреди.

У најужи избор за НИН-ову награду за најбољи роман године 2012. ушло је шест романа – *Велики раи* Александра Гаталице, *Зоја Мире Оташевић*, *Вейрово срце* Драга Кекановића, *Штампар и Вероника* Катарине Брајовић, *Несрећа и стварне пошребје* Иванчице Ђерић и *Посмрћна маска* Ласла Блашковића.

За Градску библиотеку у Панчеву купљено је:

3 примерка романа *Зоја Мире Оташевић* (Геопоетика). Сва три су позајмљена по једном 2013.

2 примерка романа *Вейрово срце* Драга Кекановића (СКЗ). Оба су позајмљена четири пута.

2 примерка романа *Штампар и Вероника* Катарине Брајовић (Штампар Макарије). Оба су позајмљена седамнаест пута.

3 примерка романа *Несрећа и стварне пошребје* Иванчице Ђерић (Ренде). Сва три су позајмљена четрнаест пута.

2 примерка романа *Посмрћна маска* Ласла Блашковића (Архипелаг). Оба су позајмљена по једном.

20 примерака романа *Велики раи* Александра Гаталице (Моно и Мањана). Роман се чита.

Статистика је урађена на основу читаности од 1. јануара 2012. до данас. Број би био незнатно већи ако би се и сами библиотекари редовно задуживали. Са оваквим искуством (поезију да не помињем!) јасно је да је библиотекарима потребна подршка за правдање средстава која се троше на квалитетну књижевну грађу и неговање националне књижевности и културе. Зашто је то тако, могла би да буде тема неког другог скупа. Зато сматрам да не треба прескакати улогу библиотекарара у републичком избору, већ је треба учинити

функционалнијом. Од велике користи би било када би републичка Комисија могла да дефинише шта свака јавна библиотека треба да има у свом фонду и да у складу са тим помогне да се библиотеке допуне издањима које саме током године нису набавиле. Тако ће се избећи нагомилавање већ набављене грађе и заштитити библиотекари од напада оних пореских обвезника који у библиотеци траже само забаву и оспоравају способности библиотекара на локалном нивоу, јер лаке литературе и треша, очито, никада нема довољно.

У прилог трешу: Јавна библиотека треба да има и треш у свом фонду. Право је сваког корисника да се позабави садржајима којима их бомбардују различити медији. Као што је набавка поезије смислена за макар и једног корисника (много је притисака на овакав став), тако је смислено и задовољавање радозналости људи из најразличитијих побуда. Иван Чоловић је створио квалитетна дела бавећи се нашим дном.⁶

Бора Бабић (Академска књига, Нови Сад) реговала је на изјаву Милана Влајчића да су 300 наслова са ознаком „звездича” били заправо препорука Комисије шта би требало обавезно изабрати. Није било регуларно стављати звездичу на поновљена издања, сматра. Оценила је да комисије цензуришу књиге, али и да би и библиотекари морали да се нађу у њима. Прихватила би поновљена издања само ако је у питању нови превод.

Изненађен у негативном смислу, **Милан Влајчић** тражио је објашњење на изјаву Соње Бокун Ђинић да Библиотека шабачка углавном не прима поклоне. Она је објаснила да су у прихватању поклона „селективни”, нпр. имају поклон библиотеку Оскара Давича, али не пристају да приме публикације које неко жели да поклони библиотеци јер нема где да их држи (а притом их библиотека поседује у великом броју примерака).

Гордана Стокић Симончић коментарисала је пример Гојка Божовића о укидању јавних библиотека у Америци речима да у њих долази између 32% и 60% локалног становништва, да оне имају кориснике, а не читаоце и да су у погледу коришћења информационо-комуникационе технологије – скупе за одржавање. У Америци постоји 129.000

⁶ Накнадно приложена ауторизована дискусија

јавних библиотека, па не би требало злоупотребљавати податке и вршити поређења јер оне на нису репер, првенствено због другачијег поимања онога шта јесте библиотека. Важно је напоменути и то да оне немају ограничење у погледу коришћења грађе и да је тренд да нпр. универзитетска библиотека опслужује локално становништво.

Гојко Божовић реаговао је на ово, поново се позвавши на текст Чарлса Симића.

Бора Бабић заложила се за реконструкцију Комисије и запитала се чему наметнута брзина приликом избора књига.

„Комисија за откуп књига оштетила је Академску књигу, а тиме и библиотеке, и најобразованије и најелитније читаоце, јер на листу за откуп није ставила књиге савремених светских теоретичара из разних области хуманистичких наука и књижевности које су објављене први пут пре 2-3 године, а већ 2014. преведене на српски језик.

Навешћу вам неке наслове:

1. Пол Тагард *Мозак и смисао живоћа* (Тагард је професор филозофије и управник 'Когнитивно-научног програма' на Универзитету у Вотерлуу у Канади);

2. Масимо Рекалкати *Шта остаје од оца?* (Рекалкати, италијански лакановски психоаналитичар, предаје на универзитетима у Падови и Урбину, ова књига је већ преведена на 7 језика);

3. Матје Лендон *Шта значи волећи* (аутобиографски роман о пријатељству са Мишелом Фукоом; Лендон је за овај роман у Француској добио награду 'Médicis')

4. Зоран Ковачевић *Сусрећ и сукоб са науком* (Ковачевић је дугогодишњи редовни члан САНУ);

5. Рашко Радовић *Системи форме у уметностима првих цивилизација и Грчке* (Радовић живи у Пекингу, одбранио докторат из филозофије код проф. Жака Бувреса [Jacques Bouveresse]).

Нажалост, на листи за откуп књига наша су се разна тривијална издања, књиге сумњиве вредности (Сузана Манчић *Као да сам сањала*, Матеја Кежман *Само ми Бој може судити*, Лотар Матеус *Све или ништа: аутобиографија*, Марија Шерифовић *Исјавесћ*, Марко Лопушина *Мафије свећа*, Дејан Лучић *Теорија завере. Тишова клејва* и сличних других аутора) и велики број поновљених издања погодних за манипулације Комисије и издавача (неких) који их објављују.

Због ових грубих пропуста сматрам да Комисија није била компетентна да обави ваљано поверени посао. У саставу Комисије није био ниједан филозоф, социолог, политиколог, представник библиотекара, затим ниједан професор који предаје на светској или компаративној књижевности, чак није било ни психолога (мада је откупљен изванредан број књига из психологије).

Предлажем да се постојећа Комисија замени новом, са већим бројем чланова у којој ће бити заступљени стручњаци из разних области друштвених и хуманистичких наука и књижевности и представник библиотека. Неопходно је да комисија ради целе године како би у потпуности била обавештена о свим издањима која се објаве у текућој години. Такође, предлажем да се књиге откупљују два пута годишње јер би на тај начин библиотеке брже долазиле до актуелних наслова. Да би се избегао политички утицај на рад комисије, веома је важно дефинисати које ће тело бирати комисију за откуп и коме је одговорна.

Мишљења сам да није добро да комисију бира министар културе (јер ће подлећи утицају владајуће политичке партије), већ сами библиотекар или Национални савет за културу. Неопходно је променити и процедуру за откуп књиге тако што би се увео рок за жалбе и приговоре издавача и библиотекара на рад комисије.

Због великих манипулација са поновљеним издањима предлажем да се укине могућност да издавачи конкуришу са поновљеним издањем, осим у случају ако се ради о потпуно новом преводу књиге, критичком издању неког писца (целокупним делима и сл.).

Најидеалнији откуп би био, уколико је комисија ваљано састављена, да један део капиталних књига из разних области одабере комисија за све библиотеке у Србији, а други део да бирају сами библиотекар са понуђене листе."⁷

Нада Миловановић подсетила је на одличну веб-страницу Књига-инфо, која више не постоји, а присутни су се сложили да би било веома корисно поново имати такав сајт.

Зоран Хамовић: „Питање одговорности је делегирано, али су сви одговорни. Веома добро се зна ко је за шта одговоран. Између дужности и наклоности налазе се и библиотекар и откупна

⁷ Накнадно приложена ауторизована дискусија

комисија и НБС. Они су сви постављени и од њих се очекује да буду стручно одговорни за свој избор. Можемо казнити библиотекарe због стихије куповине оног ‘што народ тражи’ и препустити одлуку само Комисији која ће онда имати веома велики и више него одговоран посао. Можемо се определити за модел откупа у коме ће библиотеке по свом опредељењу и с определеним буџетом слати захтеве комисији која списак и број примерака одобрава или прилагођава пожељном нивоу. Можемо задржати двостепени модел откупа који је актуелан, али уз очекивану а изневерену одговорност Комисије и повећан надзор и одговорност за избор и број примерака за сваку библиотеку.

Свакако је једна ствар јасна, а то је да сви у откупном низу, укључујући издаваче, морају се залагати за читаоце, а не против њих. Откупом књига сумњиве садржине и хистеричним гурањем јефтине забаве у фондове библиотека можда се испод руке зарађује сад и овде. Зарађују више они са мање одговорности. Мање одговорности, више лажне слободе и фаворизације слабости појединаца и друштва. Не верујем да је нама који седимо овде то прихватљив циљ.”⁸

Виолета Милошевић, директорка Матичне библиотеке „Љубомир Ненадовић” Ваљево, заложила се да остане важећа процедура двостепеног избора и да се продуже рокови за одабир књига.

Пошто је у претходним дискусијама било помена школских библиотека (за које се не откупљују публикације) **Ђурђевица Јарић** (Матична служба Градске библиотеке Панчево) ближе је објаснила „Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања” односно његове одредбе о броју одељења у школи у односу на број библиотекара. Истакла је проблем месних библиотека које нису укључене у откуп, које се налазе у саставу домова културе у насељеним местима и нису огранци Градске библиотеке Панчево. Требало би исправити ту неправду и учинити их видљивим када је реч о републичком откупу.

На крају скупа постигнут је договор да Гордана Стокић Симончић, Зоран Хамовић и Горан Траиловић, као организатори скупа, формулишу предлог закључака.

Прилози дискусији

Драгослава Родаљевић,
Народна библиотека Ужице

Какав откуп желимо?

Поштовани, у нади да ће се чути глас библиотекара о овој важној теми, желела сам упутити неколико сугестија које ће се можда показати и као уобичајене, али у том случају значи да су свима важне. Најпре неки формални предлози у организацији откупа:

- Да се избор књига не ради у току годишњих одмора, ако је откуп једном годишње, да се избор заврши најкасније до маја текуће године за издања из претходне;
- Да се откуп за јавне библиотеке ради два пута годишње, у првој половини године за издања из претходне, а у новембру за издања из текуће године;
- Да јавне библиотеке добију 10 радних дана за избор и проверу наслова које ће наручити, како би се темељно информисале о садржају тражене публикације било преко сајта издавача, било да погледају примерак у локалној књижари. На овај начин би се смањило расипање новца за публикације које смо изабрали, за које се испостави, када стигну, да је можда боље да их нисмо ни наручивали. Овде треба имати у виду да је потребно размислити о прецизнијим критеријумима шта је то што издавач може понудити у откупу како би се избегли неадекватни избори.

Предлози о самом откупу књига за јавне библиотеке:

- Да се обавезно остави могућност избора књига свакој библиотеци, библиотекари ће најбоље одабрати књиге у складу са својим фондом и потребама корисника;
- Да се 20% новца од планиране суме одвоји за капитална издања која би се, по препоруци Комисије за откуп књига, набавила за јавне библиотеке. Може се и овде задржати избор, али да библиотека има обавезу тај део новца потрошити за такве публикације. То би био додатни списак са препоруком у ком износу треба поручити књиге. На овај начин би подржали издаваче да објављују дела од значајније уметничке и научне вредности

⁸ Ауторизована изјава

која по самој природи морају бити скупа, али мислим да је од националног значаја да се таква продукција подржи, без обзира на текућу економску кризу. Ако се у овом списку нађу дела која су суфинансирана преко Конкурса Министарства културе и информисања Републике Србије, онда да се понуде да још већим рабатовом, рецимо 50% у откупу. То би било прихватљиво и са становишта издавача, јер неки од њих за капитална дела нуде у претплати рабат од 50%;

- Да Комисија за избор књига из откупа или неко друго организационо тело дефинише смернице, критеријуме за понуду у откупу. Можда је лакше дефинисати шта не треба да буде део откупа. Најпре су то поновљена издања, она треба да буду у понуди само ако је у питању стручна књига. Ове године смо били преплављени понудом већ набављених наслова, што нам је одузело много времена и енергије при коначном избору. Ако библиотеке имају потребу за неким ранијим издањима можда би се оне могле исказати поменутој Комисији која би проценила да ли су изражене потребе такве да је потребно обезбедити ново издање. Треба имати у виду да смо са узајамном каталогизацијом на значајан начин унапредили међубиблиотечку позајмицу, па је корисник у прилици да користи целокупни библиотечки фонд, сада је то фонд 171 библиотеке у систему;
- Што се тиче техничке опреме књиге, треба поставити неке услове како бисмо спречили појаву да, након првог отварања публикације, она више није за употребу, јер се одлепило неколико листова. Обавезно навести минималне услове као што је величина маргине, затим да публикација буде шивена, без обзира на повез. Књига намењена библиотеци и позајмици, након више читања, морала би да се прекоричи. Ако желимо рационално и одговорно да користимо средства ово би био неки минимални услов;
- Предлоге за садржинску анализу публикација у откупу би требало да саставе неке комисије, а не појединци. Могло би, рецимо, да се формира комисија која би дефинисала услове за опремљеност, дизајн и садржај књига за децу, па друга, или више њих, за различите књижевне жанрове, а опет, да то

не буде цензура. Због могућих злоупотреба, можда ићи само на начелно дефинисање шта може, а шта не може бити садржај публикације, рецимо да не може бити садржај публикације подстицање националне мржње, дискриминације и сл.;

- Да сви критеријуми буду уобличени и доступни на сајту Народне библиотеке Србије у делу који је намењен издавачима.

Откуп књига за библиотеке веома је важан јер се преко њега може превазићи недостатак средстава код оснивача. Треба задржати позитиван тренд при набавци публикација у другим форматима, не само у штампаном, као рецимо аудио формат и други дигитални извори и формати.⁹

Јелена Подгорац Јовановић,
Библиотека шабачка

Откуп књига, иза кулиса

Откуп књига за библиотеке у Србији који сваке године спроведе Министарство културе и информисања врло је актуелна тема ових дана у нашим медијима. Чули смо ставове издавача, стручне комисије за избор књига, али не и став библиотекара и корисника библиотека.

Откуп књига Министарства културе би требало да утиче на унапређење библиотечке делатности унапређењем и обогаћивањем фондова библиотека – професионализација делатности и унапређење њене друштвене улоге део су истог модела прогреса.

Србија још није изашла на пут афирмације професионалних вредности, сем декларативно, спорадично, повремено када се те вредности афирмишу у крајње уским круговима.

Државни откуп књига би требало да буде инструмент културне политике и он какав год да јесте представља отворену поруку државе о културним вредностима које заступа. Уколико заступа озбиљну културну вредност, онда предмет откупа могу бити књиге које задовољавају стручну, научну уметничку и вредносну критику, рекао је Гојко Божовић, уредник издавачке куће Архипелаг која изузетно води рачуна о квалитету својих издања, издаје пробране ауторе и књиге које су прошле високу вредносну

⁹ Драгослава Родаљевић је присуствовала скупу, али је своје мишљење доставила по завршетку дискусије у писаној форми.

селекцију. Шта нам поручује овогодишњи откуп, које то вредности држава подржава?

Говорићу из перспективе просечног српског библиотекара, обавештеног и одговорног, свесног да су књиге библиотека и да од квалитета фонда зависи целокупан рад. Квалитетан фонда подразумева књиге које задовољавају научне, уметничке критеријуме, критеријум забаве и разоноде, број примерака књига не сме прећи разумну цифру без обзира на тренутну популарност књиге, фонд се мора осавремењивати, класици су увек препорука за читање, али једна јавна библиотека мора пратити и савремену издавачку продукцију и набављати нове наслове, без подилажења укусу сваког корисника, притом треба да спремно одговори захтеву и потреби сваког, па и потреби за такозваном лаким литературом.

Спискови књига за откуп стижу у библиотеке из Народне библиотеке Србије, спремни за други круг селекције, када библиотекари са сређеног списка, формираног од стране врло стручне Комисије, треба да изаберу одређен број наслова, у складу са новчаним износом опредељеним за библиотеку, али пре свега у складу са профилем библиотеке, структуром корисника (старосном, социјалном, образовном...) и њиховим потребама. Ове године, Комисија је изабрала око 2.150 књига, које су, по њеном мишљењу прошле вредносну проверу и завределе да се нађу у српским библиотекама.

За други круг селекције задужени су библиотекари и за тај велики, врло одговоран посао имају врло кратко време на располагању – вишегодишња искуства показују да је то од 48 до 72 сата. Шта би библиотекари требало да ураде за то кратко време? Морају изузетно добро да познају свој фонд и набавку из претходне године (пошто се књиге за библиотеке откупљују из претходних година), морају да познају целокупну српску издавачку продукцију, предвиде читаност одређених књига и констелацију корисника у наредном периоду. Врло захтеван посао и дубока анализа за тако кратко време, посебно када знамо да је Комисији за првостепену селекцију требало неколико месеци, а да је одговорност библиотекара можда и већа, јер од њиховог избора зависи које књиге ће се наћи у полицима пред читаоцима.

Међу понуђеним насловима, ове године нашао се одређен број означених звездицом – наслови на које посебно треба обратити пажњу и по препоруци Комисије их уврстити у библиотечки фонд. Да

ли ће у библиотекама ове књиге бити корисније од других, врло је дискутабилно, а, иако само препорука, суд стручне комисије се узима у обзир са великим поштовањем и заиста би остала сенка сумње да ли смо исправно поступили не узевши књиге означене звездицом.

По објављивању одлуке Комисије и по приспећу спискова књига у библиотеке, уследили су позиви и мејлови издавача да кажу коју реч о својим издањима и зашто баш њих узети. Наравно да све то одузима време за избор књига, а понављам да је библиотекарима на располагању од 48 до 72 сата.

Коначни избор библиотеке шаљу Народној библиотеци Србије и убрзо књиге почињу да стижу. Издавачи имају рокове за испоруку књига, али и отпремница и потврда о пријему публикација Министарству културе и потрудили су се да задате рокове поштују, али не гајимо илузију да је то због библиотека и читалаца широм Србије, већ због надокнада које ће добити тек по испоруци књига и потврди да су их библиотеке примиле.

Разумљиво је да су издавачи нестрпљиви да им потврде о пријему публикација што пре стигну, али мора се имати разумевања и за библиотекаре. Велики број пакета с књигама је стигао у врло кратком року – сваки је требало распаковати, проверити да ли су стигли тражени наслови, а тек онда потврду о пријему вратити издавачима. У српским библиотекама запослени раде више послова, па тако, врло често библиотекар задужен за набавку и откуп (ако такав у библиотеци и постоји!) ради и са читаоцима, као информатор.

Опет позиви и мејлови да се потврде, доставнице, отпремнице што пре врате, некад чак и пре приспећа књига. Дистрибутери су посао испоруке књига радили за велики број издавача и потврде су одмах враћане, а да библиотекари нису стигли ни да завире у кутије с књигама. Значи, потврдили смо да смо примили књиге, а да нисмо сигурни да ли је заиста тако. Запослени у курирским службама не могу да чекају да се пакети провере, не би ни било реално, па би зато другачије требало решити процедуру са отпремницама. Истина, грешке када су дистрибутери у питању су минималне и спремни су да нам помогну ако је до њих дошло.

Одређен број књига није испоручен библиотекама, на пример *Речник симбола* који је издао Плато, неће ни стићи, а издавач ће решити тај проблем са Министарством – то је информација од издавача. Поставља се питање да ли ће то бити решено

у корист библиотека, хоће ли се књига ипак појавити, где ће отићи библиотечки новац од књига ако оне не буду испоручене. Конкретно, када је наслов *Речник симбола* у питању, ради се о скупој и квалитетној књизи и штета би била да се не нађе у библиотекама, где већ није. Како ће се Министарство поставити према издавачима који нису испоручили књиге, ниједну књигу са списка, да ли су они том непрофесионалношћу оштетили не само библиотеке већ и друге издаваче „зауевши им место“ на списку, питање је које постављамо и надамо се одговору надлежних из Министарства културе и информисања.

Услов да одређене књиге уђу у шири избор за откуп јесте да су издате 2014. године. Досетили су се издавачи, па су прештампали одређена своја издања, па заиста стоји да су књиге издате 2014. Мање срећно решење су само прелепљени подаци о претходном издању, а нова налепница није успела да покрије и сакрије досетљивост или, бар, покушај. Овим смо добили прилику да поново уврстимо у фонд књиге које су сталним ишчитавањем, слободно могу рећи, већ постале класици, а од много „употребе“ су неповратно оштећене, али то не важи за све. Из године у годину откуп показује да је и Комисија вероватно имала одређене препоруке и смернице, па су, рецимо, претходних година стрипови готово никад, или врло ретко били на списку за откуп, а ове године, мислим да су се сва понуђена издања нашла на списку. Стрип је врло специфична врста уметничког дела, тенденција је да се у већем броју нађу у библиотекама, управо због млађих корисника, али мора се имати у виду да ни сваки стрип није вредан да се нађе на нашим полицама, што би и Комисија морала да зна. Да, обавештени и стручни библиотекари ће сами направити добре процене и праву селекцију, али када је ова уметност у питању, уметност стрипа, обавештеност, истанчаност укуса и изврсно познавање су можда и неопходнији него у случају књига, посебно што, понављам, овај вид уметничког изражавања није у великој мери био заступљен и присутан у библиотекама. Било би нам од изузетне помоћи да Комисија изврши детаљну квалификацију, када је већ оволико стрипова уврстила у списак за откуп.

Да ли су одређени издавачи фаворизовани, да ли су нека капитална дела прескочена, а дела мање уметничке вредности изабрана, колико је овакав начин откупљивања књига библиотекама

користан и добар, питања су за детаљно разматрање у кругу представника Министарства, издавача и библиотекара. Одговорне библиотеке које држе до својих читалаца у континуитету набављају књиге, упркос врло лошој материјалној слици, труде се да свој фонд не ускрате ни за једно капитално дело, без обзира на цену, и свакако да су већину књига из претходних година набавиле, па би прва и једина сугестија са наше стране била да се откупљују књиге из текуће, овогодишње продукције, како би одређен новац био најбоље утрошен, полице попуњене новим књигама, а корисници задовољни. У времену оскудних материјалних средстава за културу, за библиотеке и књиге понајмање, у простору где је књига „Законом о јавним набавкама“ сведена на артикал из потрошачке корпе, рационализација откупа књига и другачији модели по којима би се откуп вршио свакако треба да буду идеје за разматрање, јер, како рече Умберто Еко „књига је попут кашике, чекића, точка или маказа, када сте их једном измислили, не можете их учинити бољим“.

Комисија, издавачи, библиотекари нека се руководе следећим редовима нашег великог писца Давида Албахарија када листају, бирају, издају књиге, а ми библиотекари ћемо одговорно стати иза њих и када књиге понудимо и препоручимо нашим читаоцима:

„Изнећу дванаест малих тврдњи... оне могу, надам се, да наведу на додатна размишљања о томе шта доиста чини добру књигу. Под бројем један: Моја књига је добра књига. Два: Добра књига не постоји јер дело само по себи није ни добро ни лоше. Три: Добру књигу чини добар читалац. Четири: Добра књига је као зен учење, преноси се из срца у срце. Пет: Добра књига има добру прву и последњу реченицу. Шест: Добра књига не говори о времену о којем говори. Седам: Добра књига није књига. Осам: Добра књига је пешчана књига. Девет: Добра књига се никада не завршава. Десет: Добра књига је само други назив за тишину. Једанаест: Добра књига говори о доброту чак и када говори о злу. Дванаест: Добра књига је као добар сан, памти се и када се заборави“.¹⁰

¹⁰ Текст је достављен редакцији пре најаве скупа у Панчеву, а ауторка није присуствовала дискусији.

Даница Оташевић,
Градска библиотека „Владислав Петковић Дис”
Чачак

Издавачи и библиотекари су закаснили

Жалим што не могу да присуствујем скупу који организује редакција научног часописа *Читалиште*. Тема је занимљива, али мислим да смо закаснили да о њој говоримо. Издавачи и библиотекари су дозволили да се ни у новим изменама „Закон о набавкама” не скине омча са куповине књига. Да смо били активни пре усвајања измена, нешто бисмо учинили, сада причати је неупутно. До нових измена чекаће се неколико година, а до тада ко купи књигу прави је херој, ако уопште и буде новца за набавку.

И прича о моделу откупа је накнадна памет. За многе библиотеке то је једини вид набавке, сви то знамо. Може ли Министарство културе да натера локалне самоуправе да дају паре за књиге? Не може. Може ли да се нађе извор финансирања за куповину књига за школске библиотеке?! Онда је сваки динар добродошао за те установе. Каква је понуда? Па онаква каква је на тржишту, какву Комисија проследи библиотекама. Неке од наслова гледајући писмо, папир, техничку опрему, корице, никада не бих узела за библиотеку, али су такве књиге у понуди. На крају се кривица баци на библиотеке, оне просипају државне паре на шунд. Ма, хајде, то су приче за малу децу.

Моја идеја је одавно била да се направи Конзорцијум библиотека па да оне диктирају неке услове издавачима. На пример, не може књига у брошу од 500 страна да буде у корицама дебљине школске свеске, а да кошта хиљаду динара. Или, да се књига распадне док је печатиш. Такве издаваче треба ставити на „црну листу”. Па онда какви су преводи, тип слова. Где су стандарди колико цитера треба да буде слог, колико редова на страни, величина маргина!!! Не могу само издавачи тражити од библиотека да купују књиге, а да не воде рачуна о овим крупницама. Не могу у ланцу увек кола да се слома на библиотекарима, то је недопустиво, а они најбоље знају стање у пракси и имали би толико тога да кажу. Испада да тамо раде неки необразовани људи који само знају за тривијалну литературу. Структура библиотеке, средине,

одређује и откуп. Библиотекар, на пример, у Гучи, где постоје само основна и једна средња школа, зна да му нека издања нико неће тражити годинама, па их и не набавља, или само у једном примерку. То је у реду. Уколико се такав читалац јави, треба га упутити у матичну библиотеку, као што и ми радимо кад нешто немамо у фонду, идемо у Народну библиотеку Србије или вршимо међубиблиотечку позајмицу. Набавка је скопчана са ширим спектром чињеница: простором (кога већина библиотека нема), интересовањима корисника, па и променама навика читалаца. Библиотеке не могу бити одвојене од целог спектра друштвених проблема. На првом месту телевизије и других медија. Шта гледамо, шта нам се тамо сервира, ријалити на свим нивоима. Ко су звезде и идоли које намећу медији, чак са националном фреквенцијом, младим генерацијама. Држава је дозволила комерцијалним медијима да загађују културни простор и морал нације. Колико су школе протерале књигу и какав је однос просветара према, пре свега школским библиотекама, па онда лектири, књижи. Колико су просветни радници заступљени у чланству библиотека или учествују на програмима као слушаоци. Мало, поражавајуће мало.

Проблеми су бројни. Не може се спорадично говорити о књигама, то питање је неопходно подићи на виши ниво, државни, национални. Где је стратегија развоја културе, стратегија популарисања читања? Где су образовни програми, ријалити где ће се казивати поезија, представљати књига, културна баштина, ко брине о језику, писму... То су теме за ударне термине, цео дан да се о томе прича, наравно лепим језиком, мултимедијално, на томе треба да се доказују режисери, глумци, музичари, песници. И то није само обавеза Јавног сервиса, државни апарат треба да то наметне и комерцијалним медијима, или да опорезује тривијално и простачко.

Не могу више да пратим расправу која не даје резултате. Учесницима скупа желим свако добро, али када у расправи не учествују представници власти, државни органи, мало је изгледа за промене. Треба нам општа стратегија на свим нивоима и то треба да тражимо.¹¹

¹¹ Даница Оташевић је свој прилог дискусији доставила по пријему позива за скуп.

Снежана Јовановић,

Библиотека „Божидар Кнежевић“, Уб

Рокови за избор публикација су прекратки

С обзиром на то да је један од услова Конкурса за издаваче које расписује Министарство културе и информисања Републике Србије пре откупа публикација за библиотеке да публикација мора да буде објављена претходне године, поставља се питање како то да су се на списку наша издања из 2012. или 2013. Непримерено је да се откупљују публикације које су већ три године на списку (нпр. Сафон – 2012), а да се одбацују неке друге које испуњавају услове.

Друга примедба се односи на рокове за избор публикација: они су веома кратки, посебно за мале библиотеке, где запослени, и то најчешће један у смени, мора да ради све текуће послове. Понекад је прави подвиг направити избор за откуп. У много повољнијем положају су библиотеке које имају више запослених и службу која се бави набавком публикација.¹²

Бојан Стојановић,

Издавачка кућа Хеликс, Смедерево

Мањак чињеничне прозе у библиотекама

Уколико приватну библиотеку дефинишемо као скуп књига који одражава лични књижевни укус, породичну историју и одјеке времена у коме је та библиотека настајала, онда би савршене јавне библиотеке требало да пружају увид у постанак и развитак културе и знања читаве људске цивилизације. Савршенству свакако треба тежити, пре свега промишљеним и рационалним деловањем у стварном свету, али реалност је готово увек производ компромиса, судар различитих идеја и интереса.

Потреба за редовним попуњавањем фондова јавних библиотека у Србији опште је прихваћена чињеница коју нико не оспорава, али практично

спровођење овог важног посла, начин избора књига, институција откупа књига и јавних набавки, предмет су бројних дискусија и различитих аргументација.

Књиге су најважнији састојак културног ткива сваке модерне државе и нације, али уједно и транспортни механизам који креативне састојке других нација и култура размењује, проучава и апсорбује. Библиотеке у Србији су углавном одлично снабдевене свим важним насловима домаће и светске литературе, националне и преводне књижевности. Убрзани пулс времена у коме живимо у одређеној мери преобликује читаоце, са једне стране, и тржишну понуду књига са друге, а у том узрочно-последичном сплету мењају се и издавачи и читаоци и књижаре, па и саме библиотеке. У времену хиперпродукције књига која са собом доноси и вишак шунда, задатак библиотека постаје све тежи, а поступак селекције књига готово увек подложен критикама.

У оваквој констелацији друштвене стварности готово по правилу „страдају“ књиге за које се претпоставља да ће имати мање читалаца, јер су уже профилисане и намењене мањој публици. Проблем је и општа, жанровска подела, која је код нас успостављена отприлике у категоријама белетристика, есејистика, публицистика и хуманистика. Можда бисмо прецизније одредили читаво издаваштво уколико би ова хијерархија била другачија и почињала од основне поделе на прозу и поезију (*fiction* на енглеском) и све оно што то није (*non-fiction*), а за шта би у српском одговарао термин чињенична проза, то јест литература факта, што је одомаћен термин у многим словенским језицима.

Даље би следила финија гранулација, која би у оквиру чињеничне прозе могла да пружи много чвршћу структуру и поузданији водич. Тако не бисмо имали ситуације у којима би се књига о Другом светском рату сврстала у есејистику, или књига о теорији еволуције у хуманистику, него би унутар саме чињеничне прозе имали одреднице *историја* и *биологија* или *популарна наука*. Овде наилазимо на још један проблем, а то је суздржаност комисија за откуп књига и самих библиотека када је реч о популарној науци и, уопште, о књигама из природних наука. Оне се често представљају као хуманистика, чиме се замагљује и погрешно представља њихов жанр.

Да би политика попуњавања књижних фондова јавних библиотека у Србији одговорила захтевима

¹² Снежана Јовановић је своје примедбе доставила по пријему позива за скуп.

модерног, згуснутог и турбулентног времена у коме живимо, удео чињеничне прозе мора бити већи, а књиге из области популарне науке морају се налазити и на позајмним и на научним одељењима. Светови маште које нам нуди лепа књижевност, било да је реч о рефлексјама о друштвеним процесима кроз разноврсне дистопијске и утопијске романи или научној фантастици, увек се преламају кроз призму физичке сварности, а сазнајни механизми и постигнућа науке такође су део културе и књижевности у ширем смислу.

Напоредо са делима белетристике, издаваштво у Србији и целом свету сваке године производи велики број књига из области чињеничне прозе. Од ограничене количине средстава за куповину књига, неке библиотеке набављају поновљена издања научних класика, руководећи се идејом да је реч о провереним вредностима и да такве набавке не могу бити погрешне. Брзи процеси који се одвијају пред нашим очима у свим сферама живота, науке, технологије, уметности и културе, а који напросто нису постојали или нису били уочени у време грчких мислилаца, или доба хуманизма и ренесансе, захтевају и нове мислиоце и нове књиге и нов начин писања. Такве књиге, наравно, постоје, неке од њих су у свету дела о којима се пише и полемише, али у Србији чак и када уз велика залагања издавача буду објављене, не налазе свој пут до читалаца ни у књижарама ни у библиотекама – укратко, не бивају препозната као вредна дела.

Многа важна дела чињеничне прозе нису преведена на српски језик, пре свега зато што је након година доминације лаке литературе у књижарама, али и у многим библиотекама, фокус читалачке публике усмерен на забаву или тражење брзих и лаких одговора на тешка питања у обиљу псеудонаучне литературе и шунда, уместо на критичко промишљање и рационално сагледавање света.

Библиотеке би требало да остану оаза високе књижевности и литературе која није само пролазни сјај и пука забава. Као јавне институције морају водити дугорочну политику и не подилазити масовном укусу, већ активно стварати и усмеравати посвећене читаоце. Лаких решења, наравно, нема и последице убрзаног преиначења нашег света не можемо ни предвидети. Оно што је ипак сасвим јасно јесте да књига преживљава и опстаје као најважнији артефакт људске цивилизације, есенција културе и полазна тачка уметности. У

свом елементарном, папирном облику, књига је и дугоживећи предмет, отпоран на проток времена много више него било који дигитални еквивалент, бар како досадашње искуство показује.

Због свих наведених особина, моћ књиге у ери интернета не треба потценити. Књиге се, међутим, налазе у равни пресека уметности и тржишта и на њихову судбину често утичу антагонистичке силе. Добра књига се, пречесто, не потврђује на тржишту. Бестселери, такође превише често, стварају се у лабораторијама за маркетинг и не носе са собом никакву књижевну или сазнајну вредност. На великим тржиштима и у великим земљама и поред ових супротстављених сила, има довољно простора и довољно економских потенцијала за преживљавање квалитетне литературе. У малим земљама, тај простор стално треба проветравати и брижљиво неговати. Најважнијих допринос библиотека у подешавању овог осетљивог механизма тржишта и субвенција, јесте да подрже оне књиге које већ можемо посматрати као угрожену врсту, а то су пре свега књиге које пружају подлогу за критичко размишљање. Наредне генерације смелих и слободомних читалаца цениће овај труд.¹³

Невена Томић,

Библиотека Дома културе „Студентски град”,
Нови Београд

Јавне набавке књига за библиотеке, post festum из мог угла

„Закон о јавним набавкама” је променио тржиште књига у Србији, утицао (штетно) на издаваче, утицао (штетно) на библиотеке, дао нови, пренаглашен значај тзв. дистрибутерима књига и на крају, најбитније, прекинуо природан ток континуиране набавке књига током године, онемогућивши читаоцу да књигу добије у право време. Он није по мери читаоца, јер он више изгледа и није тако битан, његове потребе морају се подобити потребама новог уређеног друштва према мерилима Европске уније, барем тако је речено нама библиотекарима, недовољно упућеним у више разлоге.

¹³ Бојан Стојановић је свој ауторски текст доставио пред закључење броја, на молбу редакције. Издавачка кућа „Хеликс” објављује научно-популарну литературу и није члан ниједне асоцијације издавача.

Ми библиотекари очекивали смо (по нама природно) да се Министарство културе избори за наше интересе, да објасни, тамо где је потребно, да и ове скромне фондове за набавку књига више не можемо да трошимо када и како ми мислимо да би било најбоље за читаоце и библиотеке. Издавачи, такође, трпе, а ми смо ти који треба да им помогнемо да несметано раде, јер без њих нема српских књига, нигде, па ни у библиотекама... Оно што смо схватили, барем сам ја тако схватила, није охрабрујуће. Министарство, наше Министарство културе је ту да извршава (у најбољем случају донекле кадро и да тумачи) законе, не да заступа интересе културе. Оно што бисмо могли очекивати, а за сада сигурно није случај, да оно барем буде обавештено о разлозима и можда будућим потезима „више силе“ у стварима набавке књига за библиотеке.

Цела ситуација је тужна и разочаравајућа, можда нисмо затворени на сеоско газдинство или у дворац, али свеједно не можемо да утичемо на потезе „више силе“. А и ако пустимо глас, не знамо на коју страну да се окренемо, ко је тај који треба да нас чује (а камоли да нам помогне).

Објаснићу дакле, генезу свог личног погледа на проблем јавних набавки. На Сајму књига 2014. године Удружење професионалних издавача Србије (УПИС) одржало је скуп посвећен јавним набавкама, који је кратко трајао, због временског ограничења прописаног сајамским правилима. На том скупу смо закључили да су нама библиотекарима и издавачима проблеми заједнички и да би ваљало да пробамо да их решимо заједнички, уједињеним снагама. Наредни скуп организовали смо 28. јануара 2015. године у Дому културе „Студентски град“, овога пута са представницима Министарства културе, који су били ради да нам објасне да од њих ништа не зависи и да се очекују промене, тј. изузеће од обавезе јавних набавки у одређеним случајевима, укључујући и наш, тј. набавку књига за библиотеке. Окупљени библиотекари изнели су сијасет проблема са којима се свакодневно сусрећу, а изазвале су их јавне набавке. Ако ништа друго то је било место и време када смо једни друге са разумевањем саслушали и понадали се да ће ситуација променити, јер тако нам рекоше љубазни представници Министарства културе. Чекали смо и дочекали – барем тако се у тренутку учинило – јер је Министарство културе 2. августа 2015. објавило следећу вест:

Олакшано функционисање установа културе

Министарство културе и информисања истиче да је усвајање Закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама од суштинске важности за функционисање комплетног система културе у Републици Србији. Овим изменама јавне набавке у области културе максимално су поједностављене и усклађене са директивама Европске уније.

Изменама и допунама Закона исправљени су апсурди, попут расписивања јавних набавки за ангажовање глумаца, диригената, редитеља, конзерватора, писаца за представљање сопствених књига, као и обавеза расписивања јавне набавке за сваки наслов за пошребне јавних библиотека.

Самим тим, установама културе биће знатно олакшано планирање програма, репертоара, сезона и обављање других редовних активности које су претходним Законом биле успорене.

По стицању на снагу Закона о изменама и допунама закона о јавним набавкама, биће организоване радионице на којима ће запослени у установама културе бити упознати са новим процедурама.¹⁴

Непотребно је рећи да смо вешћу сви били обрадовани. Лично сам, непосредно после објављивања вести на сајту Министарства, гостовала у радио емисији *Сјорови у култури* код Мелихе Правдић и у име библиотекара говорила о нашим проблемима, искуствима и у том тренутку пробуженој нади да ће бити боље – јер је Министарство обећало. Не знамо баш тачно шта је обећало (јер изгледа као да ни они нису сасвим сигурни), али надамо се најбољем.

И за крај... ништа се није променило. Пробала сам да нешто сазнам, упутила питање толико помињаном Министарству које ме није удостојило одговора. Одговор који сам добила са другог места (дакле нисам сигурна да ли је прави) је да Европска унија спроводи „Закон о јавним набавкама“ за књиге и да и ми тако морамо. Не знам зашто, али морамо. Не знају ни они, али биће да постоји неки историјски разлог који нам свима измиче.

¹⁴<http://www.kultura.gov.rs/cyr/aktuelnosti/olaksano-funkcionisanje-ustanova-kulture>

Закључци

У Градској библиотеци Панчево, 7. септембра 2015, одржан је састанак библиотекара који раде у јавним библиотекама у Србији и издавача окупљених у Удружењу професионалних издавача Србије. Састанак је иницирао УПИС, а тема разговора била је „Набавна политика библиотека и спровођење откупа публикација за библиотеке Министарства културе и информисања Републике Србије”. После уводних излагања и дискусије донети су одређени заједнички закључци са којима упознајемо заинтересоване. Око мањег броја питања окупљени библиотекари и издавачи нису имали подударне ставове.

Као општи закључак намеће се утисак да је доминирала тема републичког откупа књига за библиотеке, а да је о набавној политици било речи само у функцији откупа. С друге стране, атмосферу на скупу обележиле су измене и допуне „Закона о јавним набавкама”, које нису донеле жељено решење ни библиотекама ни издавачима: упркос великом залагању да се предложи измене и сталној комуникацији са представницима Министарства културе, набавка публикација за библиотеке није изузета из система јавних набавки у Републици Србији.

Такође је констатована поразна чињеница да Република Србија нема дефинисану културну политику. У претходној деценији, у неколико наврата чињени су покушаји да се донесе *Стратегија развоја културе*, али процес никада није завршен, што се негативно одражава како на рад библиотека, тако и на рад издавачких кућа.

Закључци са Скупа односе се на модел откупа књига за библиотеке, критеријуме за откуп публикација од издавача и на рад Комисије за откуп књига за библиотеке. Они указују на потребу стварања сврсисходног и смисленог модела откупа књига. Критеријуми за откуп публикација од издавача и рад Комисије за откуп књига за библиотеке морају афирмисати јавни интерес утемељен на закону и стратешким документима у области културе.

I МОДЕЛ ОТКУПА

1. Постојећи модел двостепеног откупа књига на нивоу Републике Србије је прихватљив, али га треба побољшавати, односно прецизније уредити. Побољшања би се огледала у:

- прецизирању времена у којем се врши откуп /почетак календарске године – фебруар и март/
 - продужењу рокова које имају чланови Комисије за откуп
 - продужењу рокова које имају библиотекари да се одреде
 - јасном дефинисању обавеза и одговорности свих учесника у откупу (Министарство културе, Народна библиотека Србије, Комисија за откуп, издавачи, јавне библиотеке).
2. Библиотекама су сасвим прихватљива и следећа два модела откупа (која не одговарају издавачима удруженим у УПИС):
- Покрајински модел – библиотекама се одобравају средства за куповину књига у складу са дефинисаним критеријумима без икаквих ограничења (осим да се наменски искористе, а као правдање додељених средстава доставе рачуни);
 - Библиотекари начине избор публикација који се шаље Министарству, а оно плати издавачима.
3. Издавачи су предложили појачану улогу Комисије (што је библиотекама неприхватљиво) за откуп и јавних библиотека и истакли да „откуп мора бити друштвена гаранција о доступности квалитетних књига”:
- Издавачи су предложили појачану улогу Комисије за откуп (два сегмента откупа: обавезујући избор Комисије, у оквиру кога би Комисија бирала одговарајући проценат књига на основу транспарентних и стручних критеријума, док би други део откупа представљале књиге по избору јавних библиотека на основу препоруке Комисије) и јавних библиотека (предлагање књига за откуп Комисији током целе године);
 - Откуп мора бити друштвена гаранција о доступности квалитетних књига у свим јавним библиотекама у Србији и као незамењив инструмент културне политике мора почивати на високим културним вредностима и на одговорној и стручној селекцији наслова коју би спроводили водећи стручњаци у земљи у својим областима.

II КРИТЕРИЈУМИ

- откуп се врши само за прва издања из претходне (две) године
 - изузетак чине издања чије се поновљено (евентуално допуњено) издање објављује после дужег периода, а публикација је значајна и старог издања нема на тржишту, као и за поновљена издања капиталних дела
 - спречити злоупотребу „другог издања“
 - откупљују се издања из природних и друштвених наука, а не само из друштвених наука (издавачи из УПИС-а сматрају да треба откупљивати издања само из области друштвених наука, а библиотекари сматрају да то није у интересу библиотека и грађана, а ни издавача који објављују овакву врсту литературе)
 - откупљују се и стрипови (као до сада) и научно-популарна литература
 - популарна и жанровска литература не би смела да пређе 10% од укупног броја изабраних публикација. Издавачи (УПИС) сматрају популарна и жанровска литература не би смела да се откупљује средствима из буџета, ни републичког, ни покрајинског, нити градског, већ се набавља преко спонзора, дародаваца и разменом међу читаоцима, а да би откуп требало да буде подељен по областима тако да свака јавна библиотека добије одговарајућу квоту, односно проценат публикација из свих жанрова који су обухваћени откупом. Библиотекари немају разумевања за овакав став УПИС-а који је за њих потпуно неприхватљив и сматрају да није у сагласности са „Законом о библиотечко-информационој делатности“.
- и литературе које су предмет откупа или да се установи одређени механизам консултација са водећим стручњацима у одређеним областима приликом одлучивања. У Комисији треба да се налази и представник библиотекара.
- Рад чланова Комисије мора да буде континуиран, током целе године.
 - Библиотеке у току године имају могућност да Комисији достављају своје образложене предлоге књига за откуп пре доношења одлуке Комисије о откупу.
 - Комисија мора имати и саветодавну улогу и својим предлозима мора бити од помоћи библиотекарима, тј. скретати им пажњу на значајне публикације на листи.
 - Увести поред квантитативне и квалитативну анализу откупа.
 - Народна библиотека Србије је дужна да врши квалитативну анализу откупа у периоду од пола године од окончања процедуре откупа
 - Комисију за откуп бира министар културе на основу образложеног предлога Заједнице матичних библиотека Србије, Народне библиотеке Србије и Националног савета за културу.
 - Осим матичних и општинских библиотека (са огранцима), откуп мора укључити и месне библиотеке, попут библиотека домова културе у насељеним местима и сличне самосталне јавне библиотеке.

III КОМИСИЈА

- „Правилник о избору и раду Комисије за откуп књига за библиотеке“, одлуке које се тичу критеријума за избор чланова, као и критеријуми за избор публикација морају бити јавно доступни на сајту Министарства културе РС и Народне библиотеке Србије.
- Већи број чланова Комисије које чине стручњаци из различитих области – састав мора бити такав да се покрију све области науке